

Göç, Göçmen Politikaları ve Türkiye’de İşgücü Piyasalarında Prekaryalaşma

Migration, Immigration Policies and Precarization in Labor Markets in Turkey

Gülay ÖRMECİ GÜNEY*

Sibel CENGİZ**

DOI: <https://doi.org/10.25204/iktisad.1219544>

Öz

Makale Bilgileri

Makale Türü:
Derleme Makale

Geliş Tarihi:
15.12.2022

Kabul Tarihi:
15.02.2023

© 2023 İKTİSAD
Tüm hakları
saklıdır.

Bu çalışmada Türkiye’deki yabancı göçü ve göçmen politikaları ile işgücü piyasalarında prekarya olarak adlandırılan güvencesizlik ve ilgili kavramlar ele alınmıştır. Çalışmanın amacı bu kavramlar çerçevesinde Suriyeli ve Afgan göçmenler hakkında güncel verilerle durum tespiti yapmak ve göçmenlerin işgücü piyasalarının yeni prekaryası olup olmadığını sorgulamaktır. Özellikle son on yılda göçmen sayısındaki artışın işgücü piyasalarına yansımaları ile ilgili güncel çalışmalar, raporlar ve veriler ile durum tespiti yapılmıştır. Suriyeli ve Afgan göçmenlerin Türkiye işgücü piyasalarının neden yeni prekaryası olduğu tümden gelimli bir betimleme çalışması yoluyla ortaya konulmuştur. Türkiye ekseninde göç ve göçmen politikaları ve piyasada bugün geline nokta, ülkenin yeni prekaryasının Suriyeli ve Afgan göçmenlerden oluştuğu sonucuna varılmış ve gerekçeleri anlatılmıştır. Çalışma sonunda Türkiye’de son yıllarda yurtdışından gelenlerin sayısındaki artışın, işgücü piyasalarında yapısal değişimleri gerekli kıldığı, yapısal değişimlerin göçmen politikaları üzerinde etkili olduğu, işgücü piyasalarında küresel anlamda; güvencesizlik, kayıt dışılık, ücret düşüklüğü ve esneklik artışı yaşandığı, göçmenlerin işgücü piyasalarında varlık göstermeye başlaması ile birlikte işgücü piyasalarında varlığını koruyan yapısal sorunların biraz daha derinleştiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İşgücü piyasaları, güvencesizlik, prekarya, göçmen politikaları.

Abstract

Article Info

Paper Type:
Review Paper

Received:
15.12.2022

Accepted:
15.02.2023

© 2023 JEBUPOR
All rights
reserved.

In this study, foreign migration and immigration policies in Turkey and insecurity in labor markets, called precariat, and related concepts are discussed. The aim of the study is to determine the situation with current data on Syrian and Afghan immigrants within the framework of these concepts and to question whether immigrants are the new precariat of labor markets. Particularly for the last ten years, a careful evaluation has been carried out with current studies, reports, and data on the reflection of the increase in the number of immigrants on the labor market. The reason why Syrian and Afghan immigrants are the new precariat of Turkish labor markets has been revealed through a deductive descriptive study. Considering the migration in the axis of Turkey and immigration policies, it is concluded that the new precariat of the country is composed of Syrian and Afghan immigrants and their reasons are explained. At the end of the study, it is determined that the increase in the number of people coming from abroad in Turkey in recent years necessitates structural changes in the labor market and structural changes have an impact on immigration policies. In addition, considering the labor markets globally; it has been determined that insecurity, informality, low wages and increased flexibility are experience and the structural problems that already existed in the labor market have even deepened with the emergence of immigrants in the labor market.

Keywords: Labor markets, insecurity, precariat, immigration policies.

Atıf/ to Cite (APA): Örmeci-Güney, G. ve Cengiz, S. (2023). Göç, göçmen politikaları ve Türkiye’de işgücü piyasalarında prekaryalaşma. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 8(20), 236-249. <https://doi.org/10.25204/iktisad.1219544>

* ORCID Sorumlu yazar, Dr. Öğretim Üyesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla Meslek Yüksekokulu, Dış Ticaret Bölümü, hgulay@mu.edu.tr

** ORCID Prof. Dr., Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, sibelcengiz@ardahan.edu.tr

Extended Abstract

Background:

For the last thirty years, Turkey has been recognized as a transit migration country; It acts as a bridge between Asian and European Union countries. In recent studies on migration flows to Turkey, it has been observed that these immigrants, who are called “stateless peoples”, “irregular migrants” and “asylum seekers”, are employed under precarious conditions. With the increasing flexibility of labor markets, the existence of sub-contracts, subcontracting, reductions in wages and difficulties in the creation of formal jobs, the blessing of informal work has been brought to life by legal regulations; as a result of this, it has been faced with an insecure and impoverished workforce. In addition, the increase in the number of forced immigrants and refugees has contributed to these increasing insecurities. Based on this fact, in this study, foreign migration and immigration policies in Turkey and the concept of insecurity in labor markets, called precariat, are discussed. Precarious labor coincides with the uncertainty, instability and insecurity of work, where workers assume all job risks and receive limited or no benefits and often lack legal rights. This situation exists in both the formal and informal sectors of developing and emerging economies.

Research Purpose:

The aim of the study is to determine the situation with current data on Syrian and Afghan immigrants within the framework of the concept of precariat and to question whether immigrants are the new precariat of labor markets. For this purpose, considering the migration in the axis of Turkey and immigration policies, it has been concluded that the new precariat of the country is composed of Syrian and Afghan immigrants, and the reasons are tried to be revealed in this study.

Methodology:

In the study, current studies and data on the reflection of the increase in the number of immigrants on the labor market, especially in the last ten years, were investigated. The current situation was determined with the obtained data and reports. It has been tried to reveal why Syrian and Afghan immigrants are the new precariat of Turkish labor markets through a deductive descriptive study.

Findings:

Various legal arrangements have been made in Turkey in order to maintain the existing precarious and new forms of employment. Various measures have been identified as standard warning signs regarding the formalization of labor market insecurity in Turkey:

- Reduction in the number of days of severance pay or transfer to a special fund;
- Releasing the responsibility of the employer responsible for principle by legalizing subcontracting in core business and changing the oversight of administrative law regarding workplace regulations;
- Extension of the period from a two-month period to a one-year period for flexible working hours;
- Legalization of temporary institutions to meet labor needs, especially in seasonal employment;
- Decrease in overtime wage premium.
- Syrians and Afghans mostly work in textile, construction, agriculture and heavy industry sectors in Turkey. They had to agree to do the jobs that no one wanted to do, under poor working conditions, for low wages.

Conclusions:

In the study, the transformation process of labor markets in Turkey has been evaluated within the framework of immigration and immigration policies, and it has been determined that Syrian and Afghan immigrants are the precariat of the Turkish labor market and that they have and may have negative effects on the domestic labor market. While the precariatization and social exclusion of Syrian and Afghan immigrants can increase the competitiveness of companies in the short run in terms of reducing labor costs, it can create a security problem for Turkey in the long run. In order to prevent the precariatization of immigrants; It is important to implement labor laws and increase inspections. In addition, education policies should be implemented to harmonize education levels with the production structure. Because both adults and children of Syrian and Afghan immigrants need to receive adequate education in order to ensure the social and economic integration of Syrian and Afghan immigrants, and to prevent precariatization and social exclusion.

1. Giriş

Türkiye göç alan, göç veren ve transit göçe köprü olan bir coğrafik konumda bulunmaktadır. Göç, göçmen, göçmen politikaları, yoksulluk, işgücü piyasaları ve işsizlik birbiri ile etkileşim içerisinde olan kavramlardır. Bu kavramlar uygulamaya konulan neoliberal politikalarından zaman içerisinde en fazla etkilenen kavramlar olmuşlardır. David Harvey (2005: 20), neoliberalizmin felsefi kökenlerinin Friedrich Hayek ve Ludvig Von Mises'in 1940'lı yıllarda yazdığı yazılara dayandığını, Milton Friedman'la birlikte neoliberalizmin ekonomik ve politik programının olgunlaştığını belirtir. Kamu mal ve hizmetlerinin özelleştirilmesi, ticaretin serbestleşmesi, emek ve sermaye kontrollerinin azaltılması neoliberal yaklaşım politikaları kapsamında yer alır. John L. Campbell (2004: 187) ise neoliberal yaklaşımı, 1973 yılındaki ekonomik krize yanıt olarak emek ve sermaye arasındaki güç dengesini sendika hareketini zayıflatarak değiştirmeye çalışan bir strateji olarak tanımlamaktadır. Bu anlamda neoliberal yaklaşım, kapitalizmin krizine bir çözüm olarak ortaya konulmuştur.

Türkiye'de ülke özelinde 24 Ocak Kararları ile başlayan, dünya genelinde de neoliberalizmin uygulayıcı aktörleri olan Dünya Bankası, Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü, Dünya Ticaret Örgütü ve Uluslararası Para Fonu destekli politikaların uygulamaya konması ile büyük değişim ve dönüşümler yaşanmıştır.

Refah devleti döneminde elde edilen işgücü piyasasına dair kazanımların, 1973 ekonomik krizi sonrasında dünyada farklı düzeylerde kaybedildiği görülmüştür. Yıllar içerisinde ekonomik krizlerin maliyetinin işgücüne çıkartılması, artan küreselleşmeyle birlikte şirketlerin ayakta kalmasının özellikle gelişmekte olan ülkelerde ücretlerin baskılanarak telafi edilmesi, işgücü piyasalarının yeniden yapılandırılmasını zorunlu hale getirmiştir. İşgücü piyasalarının esnekleştirilmesi, alt iş sözleşmelerinin varlığı, taşeronlaşma, ücretlerdeki düşüşler ve formal işlerin yaratımındaki güçlüklerle birlikte informel işlerin kutsanması yasal düzenlemelerle hayata geçirilmiş; bunun sonucunda güvencesiz ve yoksullaşan işgücüyle karşı karşıya kalınmıştır. Bunun yanı sıra zorunlu göçmen ve mülteci sayısındaki artış da artan bu güvencesizliklere eklenmiştir. Neoliberal yaklaşım, işçi sınıfının gücünü kaybetmesi ve sendikal örgütlenmenin zayıflaması sonucu yeni bir çalışan sınıfının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu yeni çalışan sınıfın adı Guy Standing'e (2014: 13) göre, precariousness (güvencesiz) ve proletaryat'dan (emeğini satarak geçimini sağlayan) oluşan prekaryadır. Standing, prekaryayı işçi sınıfından ayıran şeyin, ekonomik güvencesizliğin siyasi marjinallikle kesişmesi olduğunu belirtmiştir. Standing (2014), prekaryayı sahip olduğu yedi güvencesizlik nedeniyle işçi sınıfından ayırmıştır. Bunlar; işgücü piyasası güvenliği (yeterli gelir elde etme fırsatları); istihdam güvencesi (keyfi işten çıkarmaya karşı koruma, işe alma ve işten çıkarmayla ilgili düzenlemeler, vb.); iş güvenliği (istihdam fırsatı); çalışma güvenliği (iş kazalarına ve hastalıklara karşı koruma); becerinin yeniden üretim güvenliği (çıraklık yoluyla beceri kazanma fırsatı); gelir güvenliği (yeterli istikrarlı gelir güvencesi); temsil güvenliği (grev hakkı olan bağımsız sendikalar aracılığıyla işgücü piyasasında toplu söz sahibi olma) olarak sıralanabilir. Ayrıca prekaryaya üç kapsayıcı kriterle tanımlanır. Bunlar; üretim ilişkilerinde güvencesizlik, dağıtım ilişkilerinde savunmasızlık ve devletle ilişkilerde marjinalliktir. Prekaryaya kavramı üzerine sınıfsal anlamda birçok tartışma olmasına karşın, göçmenlerin ve göçmen çalışanların Standing tarafından sıralanan yedi güvenlik biçiminden çoğunlukla yoksun olduğu söylenebilir. Çünkü uluslararası göç; neoliberal politikaların, iklim değişikliğinin, savaş, açlık ve çatışmalar vb. gibi insan yaşamını tehdit eden durumların sonucu olarak günümüzde daha görülür hale gelmiştir.

Bu çalışmada Türkiye'deki işgücü piyasaları dönüşüm süreci, göç ve göçmen politikaları çerçevesinde değerlendirilmiş, Suriyeli ve Afgan göçmenlerin, Türkiye işgücü piyasasının prekaryası olduğu hipotezi betimleme yoluyla desteklenmeye çalışılmıştır. Bu sebeple çalışmada öncelikle göç kavramı ve Türkiye'de göç konusu ele alınmıştır. Sonrasında işgücü piyasalarındaki yapısal dönüşüm ve etkileri değerlendirilmiş, daha sonra da göçmen politikaları ve güvencesizlik kavramı Türkiye'deki göçmen politikalarındaki değişimler güncel verilerle açıklanmıştır. Bu yönüyle çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. Uluslararası Göç ve Türkiye'deki Durum

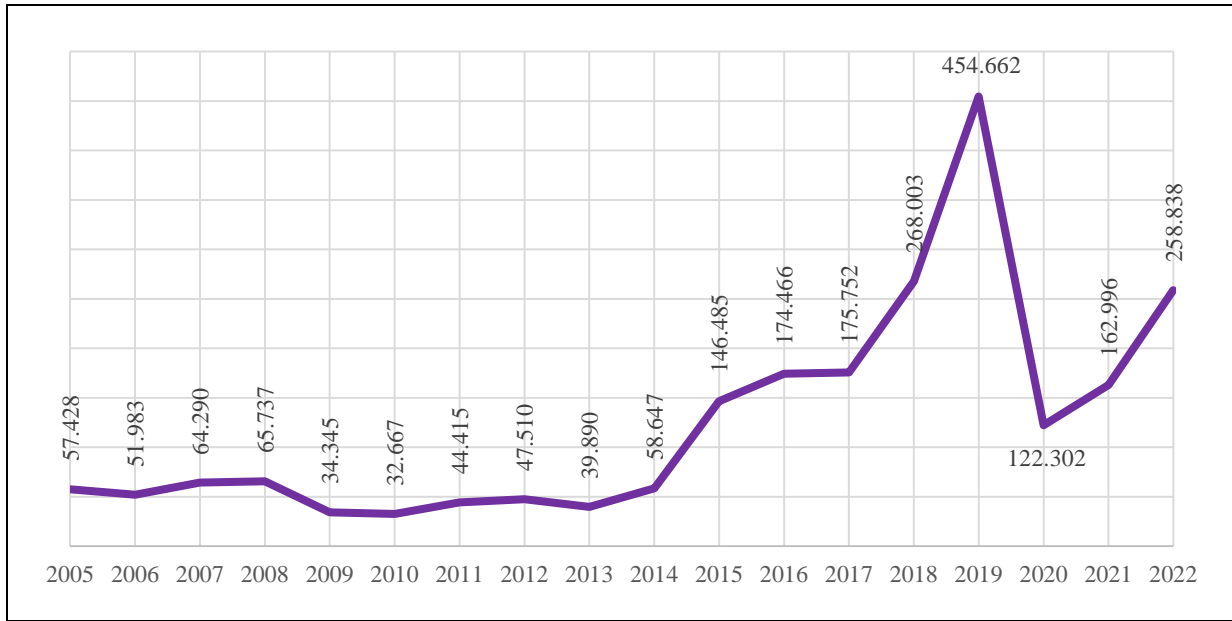
Göç; dünya tarihinde bir çağın kapanmasına yol açan Kavimler Göç'ünden bu yana, ülkelerin birbirlerinin kaderi üzerinde ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal anlamda etkileri bulunan ve öznesi insan olan önemli bir konudur. Göç; ekonomik ve politik zeminli bir kavram olarak, en çok sosyologların, siyaset bilimcilerin ve iktisatçıların dikkatini çekmiştir. Birden fazla ülke arasında karşılıklı olarak göçmen değişimi ile ilişkiler ağı çok uzun yıllardır dünya ülkelerinde yaşanmaktadır. Göçmen hareketlilikleri ülkeleri mikro ve makro açıdan yapısal boyutta etkilemiştir. Mikro yapılar, göçmenlerin inançları ve bireysel hareketlerini içerirken, makro yapılar geniş çaplı yapısal faktörleri kapsamaktadır (Toksöz, 2006: 20).

Göç konusunda uluslararası platformda kayıtlı doğru verilere ulaşmak oldukça zordur. Ritzer (2011: 316) göç ile ilgili ciddi veri kısıtlamaları bulunduğunu belirtir. Göçle ilgili yaşanan her şey demografik unsurlarla ilişkilidir ve göç hareketinin en temel nedeni olarak ülkeler arasındaki yaşam standartlarının farklılığı gösterilir, ancak insanları ait oldukları yerden hareket ettirmek bundan çok daha fazla neden gerektirir (Zengingönül, 2004: 65-66). İçsel ve dışsal koşullarda meydana gelen ani soklar ve değişiklikler insanların bir yerden başka bir yere doğru gitmelerini tetikleyebilir. Kritz (2008) uluslararası göç ile ilgili dört önemli tanımlamadan bahseder (Kritz, 2008; akt. Ritzer, 2011: 316):

- Kendi ülkesinden başka bir ülkeye yapılması
- Gittiği ülkeden kendi ülkesine geri dönmesi
- Kendi ülkeleri dışında yapılan göç
- Önceden göç ettikleri yabancı ülkedeki yabancıların, başka yere göç etmesi.

Göç, tüm dünyada hem birbirine benzer yönleri hem de birbirinden ayrılan yönleri bir arada barındırır. Örneğin, Meksika ile Amerika arasındaki göçün bir benzeri Kuzey Afrika ile Avrupa arasında yaşanmaktadır (Thurow, 1996: 78). İklim değişimiyle yerleşim alanlarının su altında kaldığı Pasifik Ülkelerinden biri olan Kirbatiden Yeni Zelanda'ya göç, zor yaşam şartlarından kaçınmaya örnek oluştururken, Suriye'den göçün en önemli sebebi de savaştır. Göç bazen zorunlu, bazen de gönüllü sebeplere dayanır. Göç, özellikle yoksul ve ezilmiş gruplar için etkili bir savunma biçimi ve emniyet supabı olarak karşımıza çıkar (Boratav, 2004: 116). Göçün temel nedenlerinden birinin yoksulluk olduğu düşünüldüğünde, her bir göç edenin vatandaşı oldukları ülkede asgari yaşam şartlarını sağlayamamanın dışında, bireysel ve politik anlamda özgür olamadıkları da görülebilmektedir. Göç ederek hem asgari yaşam şartlarını sağlamak hem de bireysel ve siyasal özgürlüğe kavuşmak mümkün olabilmektedir. Bu yönüyle göçün sosyo-ekonomik etki alanı oldukça geniş kapsamlıdır.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), 2021 yılı sonunda dünyada, 89,3 milyon zorla yerinden edilmiş insan, 27,1 milyon mülteci, 53,2 milyon kendi ülkeleri içinde yerinden edilmiş insan ve 4,6 milyon sığınmacı olduğunu belirtmiştir. UNHRC ayrıca, çatışma, şiddet ve zulüm sebebiyle zorla yerinden edilen kişilerin sayısının küresel anlamda artış gösterdiğini; Türkiye, dünyada en fazla sayıda mülteciye ev sahipliği yapan ülke olmayı sürdürdüğünü; kayıtlı Suriyeli mülteci sayısının 3.6 milyon olduğu bunun yanı sıra 320 bin kadar da diğer uyruklardan UNHCR'nin ilgi alanına giren kişiye de ev sahipliği yaptığını vurgulamıştır. Bunun dışında son yıllarda Türkiye'de yakalanan ve resmi kayıtlara geçen düzensiz göçmen sayısında (pandemi sürecindeki düşme hariç) sürekli bir artış olmuştur. Bu artış T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi verileri ile Şekil 1 de görüldüğü gibidir.

Şekil 1. 2005-2022 Arasında Yıllara Göre Yakalanan Düzensiz Göçmen Sayısı (24.11.2022 Tarihiyle)

Kaynak: T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (28.11.2022)

Pandemi süreci yasaklarının ortadan kalkması ile düzensiz göç yine ivme kazanmış ve yakalanan düzensiz göçmen sayılarında yeniden artış görülmüştür (Şekil 1). Göçmen sayılarındaki artışın piyasalara yansımaları, göç ile işgücü piyasası arasındaki ilişkinin varlığı da daha da önemli hale gelmiştir.

3. Türkiye’de İşgücü Piyasasındaki Yapısal Dönüşüm

Türkiye’de işgücü piyasasındaki yapısal dönüşüm kısa zamanda olmamıştır. Yapısal dönüşümün arka planında dünyada yaşanan ekonomik politikalarda yaşanan değişimler Türkiye’de de zamanla sosyo ekonomik değişimler olarak yansımaları bulmuştur.

Neoliberal yaklaşım, devlet müdahalelerinin ve sosyal devlet anlayışının terkedilmesini, ekonominin piyasa tarafından yönetilmesi durumunu anlatır. Sermayenin büyüme ve genişleme isteği ve sosyal devlet anlayışının buna engel olarak düşünülmesi, piyasa mekanizmasının tek çözüm olarak gösterilmesine yol açmış, devletin toplumsal refahı artırıcı tüm harcamalarının piyasadaki etkinliği bozduğu düşüncesi, dünyada hâkim bir düşünce haline gelmiştir. Sosyal devlet yerini neoliberal devlete bırakmış bununla paralel olarak çalışma yaşamı da bu değişimle uyumlu olarak yeniden şekillendirilmiştir. İstihdam ilişkileri de, standart istihdamdan, standart olmayan istihdama doğru bir değişim göstermiştir. Standart istihdam; iş kanunları, mevzuat ve politikaların yanı sıra sendika uygulamalarının hakim olduğu bir modeldir. Ayrıca standart istihdam, işçinin tek bir işverene sahip olduğu, işverenin tesislerinde yıl boyunca tam gün çalıştığı, kapsamlı yasal haklardan yararlandığı ve süresiz olarak istihdam edilmeyi beklediği bir durumu ifade eder (Rodgers ve Rodgers, 1989: 8-9). Standart dışı istihdam ise; yarı zamanlı çalışma, gündelik çalışma, düzensiz çalışma saatleri ve çağrı üzerine çalışma, mevsimlik, geçici ve belirli süreli sözleşmeyle çalışma, kendi hesabına çalışma ve eve iş götürme ile kayıt dışı çalışmayı kapsamaktadır (Kalleberg, 2000: 341-365). Güvencesiz istihdam da standart dışı istihdamın bir parçası sayılmaktadır.

Güvencesiz istihdam; Rodgers ve Rodgers (1989: 1-16) tarafından zamansal, örgütsel, iktisadi ve sosyal olarak dört boyutlu bir kavramsallaştırmayla ele alınmıştır. Güvencesiz istihdam genellikle standart dışı istihdam türleriyle birlikte ele alınsa da aralarında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Güvencesiz istihdam, çalışanların her an işten atılma riskiyle karşı karşıya kaldığı, çalışma ortamının

iş kazalarına sebebiyet verebilecek yapıda olması ve çalışanların pek çok sosyal haktan yararlanmadığı bir durumu ifade etmektedir. Bu durum gelişen ve gelişmekte olan ekonomilerin hem formal hem de informal sektörlerinde mevcuttur. Emegın güvencesiz olması zorunlu çalışma ve düzensiz göçle birlikte büyüme stratejisinin yeni bir parçası olmuştur. Zorunlu çalışmada, Uluslararası Çalışma Örgütüne (ILO) göre altı ana gösterge mevcuttur. Bunlar; gerçek fiziki tehdit veya seksüel şiddet, ikincisi işçi hareketinin kısıtlanması; üçüncüsü borç esareti ve borçlu işçilik; dördüncüsü ücretleri düşürmek ve işçiye ücretini ödemeyi reddetmek, beşincisi pasaportların ve kimlik belgelerinin saklanması; altıncısıysa yetkililere ihbar tehdididir (ILO, 2005).

Türkiye’de dünyadaki konjonktüre ayak uydurmuş, refah devleti dönemi olarak adlandırılan ve Keynesyen ekonomi politikalarının uygulandığı, İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde standart istihdam ilişkileri hakim olmaya başlamıştır. 1973 yılındaki dünya ekonomik krizinden Türkiye ekonomisi de fazlasıyla etkilenmiş, döviz darboğazları, bütçe açıkları ve enflasyon sorunuyla karşı karşıya kalmıştır. Küresel ekonomiye eklenme, devletin ekonomideki yerini dönüştüren ve piyasaların regüle edildiği 24 Ocak 1980 Kararları ile gerçekleştirilmiştir. İşgücü piyasası da bu dönüşümden etkilenmiş, standart olmayan istihdam ilişkileri zaman içinde önemli hale gelmeye başlamıştır. Bu da hem işgücü piyasalarında hem de göçmen politikalarında yeni düzenlemelere olan ihtiyacı daha görünür hale getirmiştir.

4. Göçmen Politikaları ve Güvencesizlik

1970’li yıllarda gelişmiş ülkelerdeki sanayi faaliyetler gelişmekte olan ülkelere kaydırılmaya başlanmış, gelişmekte olan ülkelere hizmet faaliyetleri özellikle de finansal faaliyetler teknolojinin de gelişmesiyle beraber önem kazanmıştır. Sanayi üretiminin tasarımı ve planlama aşaması nitelikli işgücünün olduğu gelişmiş ülkelerde yapılmaya devam ederken, üretimin basit aşamalarının ucuz işgücünün olduğu gelişmekte olan ülkelere aktarılması söz konusu olmuştur. Bu durum işgücü piyasasındaki bölünmenin temel nedeni olarak görülmüştür (Uyanık, 1999: 5). Michael J. Piore (1983: 35-43) işgücü piyasasındaki bölünmeyi emek göçü ile ilişkilendirir. Göçmenlerin yedek işgücü ordusundaki askerler olduğunu vurgular. Göçmenlerin işgücü piyasasının döngüsel, ikincil kesimine akışı, birincil sektördeki göçmen olmayanların işlerinin güvence altına alınmasına yardımcı olur. Böylece göç, göçmen olmayan nüfusun ikincil işgücü piyasasında kullanılmasına engel oluşturur. Göçmenlerin ikincil işgücü olarak kullanılması gerçekten de "[göçmen olmayan] işçilerin ve onların işverenlerinin göç sürecinin devamında çıkarlarının olması için bir neden" sağlamıştır. İşgücü piyasasının bölünmesine ilişkin bu bakış açısı, göçün düzenleyici doğasına dikkat çekmektedir. Göç, göçmen olmayanlar için işgücü piyasasını dengeler (Bauder, 2006: 20).

Türkiye’nin göçmen politikası rejimi ekonomi politikalarındaki değişimler ve işgücü ihtiyaçlarına göre şekillendirilmektedir. Neoliberal dönemin uygulandığı dönemde Türkiye’nin yarı nitelikli, ucuz ve esnek işgücü ihtiyacına uygun bir göçmen politikası izlediği gözlenmektedir, işgücü piyasasının da daha güvensiz ve esnek işgücü piyasasına doğru bir yapılanma içine girdiği görülmektedir (Canefe, 2016: 9-32). Özellikle son otuz yıldır Türkiye transit göç ülkesi olarak kabul edilmekte; Asya ve Avrupa Birliği ülkeleri arasında bir köprü görevini üstlenmektedir. Türkiye’ye göç akımlarıyla ilgili olarak yapılan son çalışmalarda, “vatansız halklar”, “düzensiz göçmenler” ve “sığınmacılar” olarak farklı şekilde adlandırılan bu göçmenlerin güvencesiz koşullar altında istihdam edildikleri gözlenmektedir.

İşgücü piyasasının bölünmesi aynı zamanda bir böl ve fethet stratejisi ve sermayenin emek birliğini baltalama, işçiler arasındaki rekabeti artırma ve refah devletini aşındırma çabası olarak yorumlanmıştır (Castells, 1975). Massey ve Denton (1993) göçün işgücü piyasası üzerindeki etkisinin ağırlıklı olarak bölünmüş işgücü piyasası teorisi çerçevesinde analiz edildiğini belirtir. Bununla birlikte, piyasasının en alt kısmında, işin sadece geçici ve güvensiz değil, aynı zamanda düşük ücretli ve sömürücü olduğu göçmen emeğine artan bir bağımlılık durumu vardır (Kavak, 2016: 33-53). Bölünmüş işgücü piyasası teorisi; kadınların, azınlıkların ve işçi sınıfının, işgücünün daha düşük

işgücü tabakalarına sıkıştığını ve bu cinsiyet, etnik köken ve sınıfsal etkilerin sıklıkla üst üste gelip sosyal dışlanmayı yarattığını öne sürer. Yine de bölünmüş işgücü piyasası teorisi, göçmenlerin ve diğer dezavantajlı grupların deneyimlerine ve dışlanmasına odaklandığından, ancak işgücü piyasasının alt kesimlerinin dönüşümünü değil, işgücü ilişkilerinin ve kayıt dışı işgücü piyasalarındaki sınıf konumlarının sadece bir kısmını gösterir.

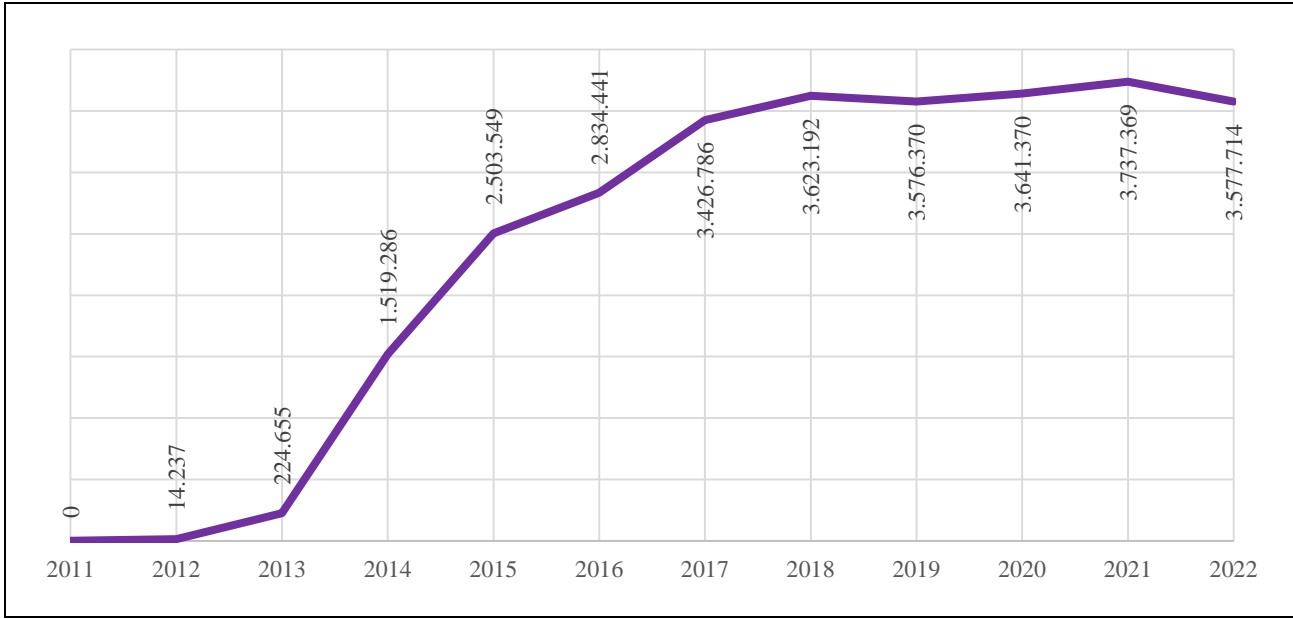
Türkiye’de de bu güvencesiz ve yeni istihdam biçimlerinin sürdürülmesine yönelik olarak çeşitli yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Türkiye’de işgücü piyasasındaki güvencesizliğin resmileştirilmesine dair standart uyarı işaretleri olarak çeşitli önlemler şu şekilde sıralanabilir:

- Kıdem tazminatı ödenen gün sayısında azalma veya özel bir fona mahsup aktarma;
- Taşeronluğun temel işlerde yasallaştırılması ve işyeri düzenlemeleri ile ilgili olarak idari hukukun gözetiminde değişiklik yapılması yoluyla ilkedan sorumlu işverenin sorumluluktan kurtarılması;
- Esnek çalışma saatleri için iki aylık bir dönemden bir yıllık bir döneme kadar olan sürenin uzatılması;
- Özellikle mevsimlik istihdamda işgücü ihtiyaçlarını karşılamak için geçici kurumların yasallaştırılması;
- Fazla mesai ücreti priminde düşüş.

Bütün bunların yasal dayanağa kavuşmasını sağlamak ve özellikle Türkiye’nin artan rekabet koşullarına işgücü yoluyla kavuşması için iş yasası değişmiş, 4857 sayılı yasayla işgücü piyasasının daha rekabetçi olması hedeflenmiştir. 1475 sayılı iş kanunu yerine geçen 4857 sayılı yasayla ihtiyaç duyulan standart olmayan çalışma biçimleri, esnek çalışma saatleri gibi birçok yeniliği beraberinde getirerek 2003 yılı temmuz ayında yürürlüğe girmiştir. Yasayla özellikle, “alt-işveren” terminolojisi ortaya konulmuş, böylece işçi korumaları için taşeronluk ve sorumlulukları azaltmaya ve ayrıca işçileri şirketlere işe alan ve kiralayarak özel kuruluşlar aracılığıyla üstlenilen geçici istihdam ilişkilerine izin verilmiştir. Özel sektörde alt işveren uygulaması çok uzun yıllardır var olan bir durumdur ancak neoliberal politikaların her geçen gün daha büyük bir hakimiyetiyle birlikte kamu kesiminde de bu uygulamalar artmış ve yaygınlaşmıştır (Güven, 2011: 395). Bourdieu’da (2006) bahsedilen bu uygulamaların kamu sektöründe (vekaleten yapılan görevler gibi), özel sektörde, endüstriyel sektörlerde, eğitim sektöründe, medyada, telekomünikasyon sektörlerinde ve daha birçok sektör ve alanda oldukça geniş bir etki alanı olduğunun altını çizmiştir. Bu durum doğal olarak iş güvencesinden yoksunluğu beraberinde getirmiştir. Güvencesizliğe bağlı yoksunluklara ilave olarak bazı haklar da ya ihlal edilmiş ya azaltılmış ya da tamamen ortadan kaldırılmıştır. Modern kapitalizm, fordist üretim biçimiyle proletarya sınıfını, post-modern kapitalizm ise esnek ve güvencesiz çalışma koşullarından dolayı prekarya sınıfını ortaya çıkartmıştır.

5. Suriyeli ve Afgan Göçmenlerin Türk İşgücü Piyasasına Katılımı ve Olası Etkileri

Türkiye’de işgücü piyasalarının profili 2011 yılından sonra hızla değişmiştir. Suriye’de başlayan iç savaş nedeniyle 2011 yılından itibaren çok sayıda sığınmacının Türkiye’ye gelmesi bu değişimi başlatmıştır. Türkiye’ye gelen Suriyeli sığınmacılar arasında geçici koruma kapsamına alınanların sayısı zamanla artmıştır. Çoğu kadın ve çocuklardan oluşan Suriyelilerin barınma ihtiyacının karşılanabilmesi amacıyla farklı illerde kamplar açılmış ve gelenler buralara yerleştirilmiştir (Topal, 2015). On yıldan uzun süredir Türkiye’de geçici koruma kapsamına alınmış Suriyelilerin sayısı 3 milyon 577 bine ulaşmıştır (Şekil 2).

Şekil 2. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler (24.11.2022 Tarihiyle)

Kaynak: T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (28.11.2022)

Şekilden de görüldüğü gibi on yılda geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin sayısı 251,3 kat artmıştır. Savaş bitmiş olmasına rağmen geri dönüşlerin aynı hızla olmadığı zamanla görülmüştür. Örneğin 2022 yılının başından itibaren kayıtlı Suriyeli sayısı sadece 159.655 kişi azalmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, 2022).

Türkiye’de 2022 yılı, III. Çeyrek, Temmuz-Eylül dönemi, işgücü piyasası verilerine bakıldığında, işgücüne katılma oranının %52,8, işsizlik oranının %10, istihdam oranının da %47,5 olduğu görülmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] 2022). İşgücü piyasasındaki güvencesizliği gösteren kayıt dışı çalışanların oranı Türkiye’de toplam istihdamın %29’nu oluşturmaktadır (Sosyal Güvenlik Kurumu, 2021). Ülkede yerli işgücü piyasasının prekaryalaşmasının yanı sıra en dikkat çeken ve sayıca çok olan Suriyeli ve Afganlı göçmenlerin de bu güvencesizliğin bir parçası olduğu, sosyal dışlanmayı da beraberinde getirdiğini görülebilir. Sosyal dışlanma; bireylerin ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel yaşama tam olarak katılmadığı bir durumu ve aynı zamanda bu durumu sürdüren süreç olarak tanımlanmaktadır (United Nations, (Birleşmiş Milletler), 2016: 18).

Türkiye Afganistan’dan da göç almaktadır. Savaş, şiddet, toplu katliam, doğal afet, kuraklık, seller ve aşırı yoksulluk nedeniyle Türkiye, Afganlar için hedef ülke konumuna gelmiştir (Karadağ, 2021). Türkiye hedef ülke olarak Afganlılar tarafından ağırlıklı düzensiz göçe maruz kalmaktadır. Düzensiz göç ise yasadışı yollarla hedef ülkeye gelmesini ya da yasal yollarla gelinip yasal çıkış süresinde çıkılmamasını ifade eder. Türkiye’de Afgan göçmenlerin hukuki statüsü Suriyeli göçmenlerden farklıdır. Afganistan’dan Türkiye’ye göç eden Afgan bireylere başvuruları ve başvurularının kabul edilmesi halinde uluslararası koruma kapsamında şartlı mülteci statüsü tanınmaktadır (Karakaya ve Karakaya, 2021: 105). Bu durumda çoğu Afgan mülteci Türkiye’ye şartlı mülteci olarak kabul edilmektedir. Türkiye’de uluslararası koruma başvuru sahipleri ve uluslararası koruma statü sahipleri yalnızca uluslararası koruma başvurusu yaptıkları tarihten itibaren altı ay sonra yasal statüde çalışma iznine sahip olabilmekte ve çalıştırılmaları bazı koşulları gerektirmektedir. İşverenlerin bu yasal koşulları yerine getirmek istememeleri nedeniyle birçok Afgan mülteci kayıt dışı olarak ve informal sektörlerde çalışmaktadır. Informel ekonominin ve informal istihdam ilişkilerinin yaygın olduğu Türkiye’de de göçmenler işgücü piyasalarına kolayca girebilmektedir (Kara, 2017: 55). Her ne kadar Türkiye’de yasal olarak göçmenlerin çalışması oldukça katı kurallara dayanıyor olsa da göçmenler kamu denetiminden mahrum olan ve vergilendirilmeyen ve güvencesiz bir üretim alanı olarak piyasalarda informal olarak varlık göstermektedir.

Uluslararası Göç Örgütü rakamlarına göre, Türkiye’de ikamet eden göçmen ve mülteci sayısı 3,9 milyondur ve bunların %90’ını da Suriyeliler oluşturmaktadır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün 12 Ağustos 2021 rakamlarına göre, 29 bin 118 Afgan düzensiz göç ile Türkiye’ye gelmiştir. Bu sayı 2019’da 201 bin 437, 2020’de ise 50 bin 161 kişidir. Cumhurbaşkanı, Ağustos 2021’de yaptığı açıklamada Türkiye’de 300 bin Afgan göçmenin bulunduğunu söylemiştir (Küçük, 2021).

Suriye’de yaşananlar sebebiyle göç edilen Türkiye’de bu süreci yönetebilmek için yasal ve yönetsel alanda düzenlemelere gidilmiştir. Göçmenlerin hayatta kalabilmelerine dair yaşamsal ihtiyaçlarının karşılanması (barınma, sağlık ve eğitim gibi) ve içinde buldukları topluma uyum sağlamaları adına çalışmalar yapılmıştır. Geçici koruma statüsündeki bu Suriyeli göçmenlere aynı zamanda çalışabilmeleri için iş piyasalarına erişimleri, sosyal yardımlaşma ağları ve iletişimlerini kolaylaştıracak tercümanlık gibi bazı hizmetler de sağlanmıştır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018).

Türkiye’de Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkındaki 27.2.2003 tarihli 4817 sayılı yasa 28.7.2016 yılında çıkartılan 6735 sayılı yasa ile yürürlükten kaldırılmıştır. 6735 sayılı yasanın çıkarılma nedeni olarak yabancıları düşük vasıflı işlere yönlendirdiği ve bunun da kayıt dışı çalışmayla sonuçlandığının vurgulanmasıdır. Dolayısıyla Suriyelilerin misafir değil Türkiye’de büyük kısmının kalıcı olduğu anlaşıldıktan sonra yabancıların çalışma mevzuatı yeniden düzenlenmiştir.

Pandemi öncesi dönemde Türkiye’de çalışabilir yaştaki (15-64) Suriyelilerin sayısı 1.893.176 (%60,7)’dir (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2017). Bunların geri kalanını çocuklar, yaşlılar ve engelliler izlemektedir. Türkiye’de istihdam edilen Suriyeli sayısının 650.000 olduğu belirtilmektedir. Türkiye’de 2016’dan 15 Mart 2018’e kadar, toplam 39 bin 935 Suriyeli göçmene çalışma izni verildiği Mecliste TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Göç ve Uyum Alt Komisyonu Başkanı Atay Uslu tarafından belirtilmiştir (Yeni Haber, 2018). 2017 yılında 862.039 (%91,6’sı) Suriyeli göçmen, üretkenliğin düşük olduğu sektörlerde ve düşük pozisyonlu işlerde çalışmaktadır (Caro, 2020: 66). Buna karşın Suriye ortaklı yabancı şirket sayısı 2017 yılında 6 bin 311’e ulaşmıştır. Dolayısıyla Suriyeliler yalnızca işçi olarak değil girişimci olarak da Türkiye’de ekonomik hayata dahil olmaktadır. Üstelik bu rakamlar pandemi öncesinde kayıtlı olanlardır. Kayıtlı olmayan Suriyelilerin açtıkları işyerleri yerli esnafın tepkisiyle karşılaşmaktadırlar. Türkiye’de Suriyeli göçmenlerin eğitim düzeyinin %90’ının lise ve altı düzeyde olması işgücü piyasasında bu göçmenlerin vasıfsız işçi olarak değerlendirilmesine yol açmaktadır. Suriyeli göçmen kadınların büyük kısmı ise ev kadını niteliğindedir (Şahankaya Adar, 2018: 20-21). Pandemi sonrası süreçte ise Suriyelilerin sayısı ve demografik verileri değişmiştir. Geçici koruma kapsamında olan Suriyeliler ile ilgili İl Göç İdaresi’nin 24 Kasım 2022 itibarıyla olan verileri ise Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Demografik Durumu

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
TOPLAM	1.916.352	1.661.362	3.577.714
0—4	283.066	264.421	547.487
5—9	272.902	257.560	530.462
10--14	214.875	202.004	416.879
15-18	135.846	116.996	252.842
19-24	249.376	192.101	441.477
25-29	209.305	152.903	362.208
30-34	154.701	115.601	270.302
35-39	122.858	94.979	217.837
40-44	83.726	71.139	154.865
45-49	57.979	56.591	114.570
50-54	43.694	42.922	86.616
55-59	34.396	34.722	69.118
60-64	22.193	23.235	45.428
65-69	14.465	15.684	30.149
70-74	8.751	9.717	18.468
75-79	4.177	5.116	9.293
80-84	2.247	3.052	5.299
85-89	1.064	1.541	2.605
90 ve üstü	731	1.078	1.809

Kaynak: T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (28.11.2022)

Türkiye’de hala kayıt dışı çalışan oranı 2021 yılı IV. Çeyrek dönemde %28,7 oranındadır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2021). Kayıt dışı sektörde tarım dışı olanların oranı ise %18,1 olmuştur. Hatta Suriyeli göçmenler için kayıt dışılığın yüksek oranlarda ve istikrarlı kalmasının nedeninin bu olduğu düşünülmekte, çünkü yerli kayıt dışı çalışanların yerini Suriyeli göçmenlerin aldığı vurgusu yapılmaktadır (Del Carpio ve Wanger, 2016). Türkiye’de kayıt dışı çalışan ve hakkettikleri ücretleri alamayan Suriyeliler, marjinal işlere yönelmektedirler. Suriyeliler, Türkiye’de ağırlıklı olarak tekstil, inşaat, tarım ve ağır sanayi sektörlerinde çalışmaktadırlar. Kimsenin yapmak istemediği işleri kötü çalışma koşullarında düşük ücrete yapmayı kabul etmek zorunda kalan Suriyeliler, yerli işçiler ile olan ücret farklılıkları bir yana, hak ettikleri ücreti alamamakta ayrıca çoğu zaman işe girmeden önce ne kadar ücret alacaklarını bilmemektedirler (Korkmaz, 2017: 64).

Afganlılar için de benzer bir yorum yapılabilir. 2021’de ülkeye giriş yapan düzensiz göçmenler içerisinde Afganlar çoğunlukta olmuştur. Göç İdaresi verileri 21 Ağustos 2021’e kadar geçen dönemde yakalananların sayısının 90 bin 310 olduğu ve bunların 38 bin 341’inin Afgan uyruğuna bağlı olduğu belirtilmiştir. Afganları sırasıyla Suriyeliler, Pakistanlılar, Özbekler, Iraklılar, Türkmenistanlılar, Bangladeşliler, İranlılar, Somalililer ve Filistinliler takip etmektedir.

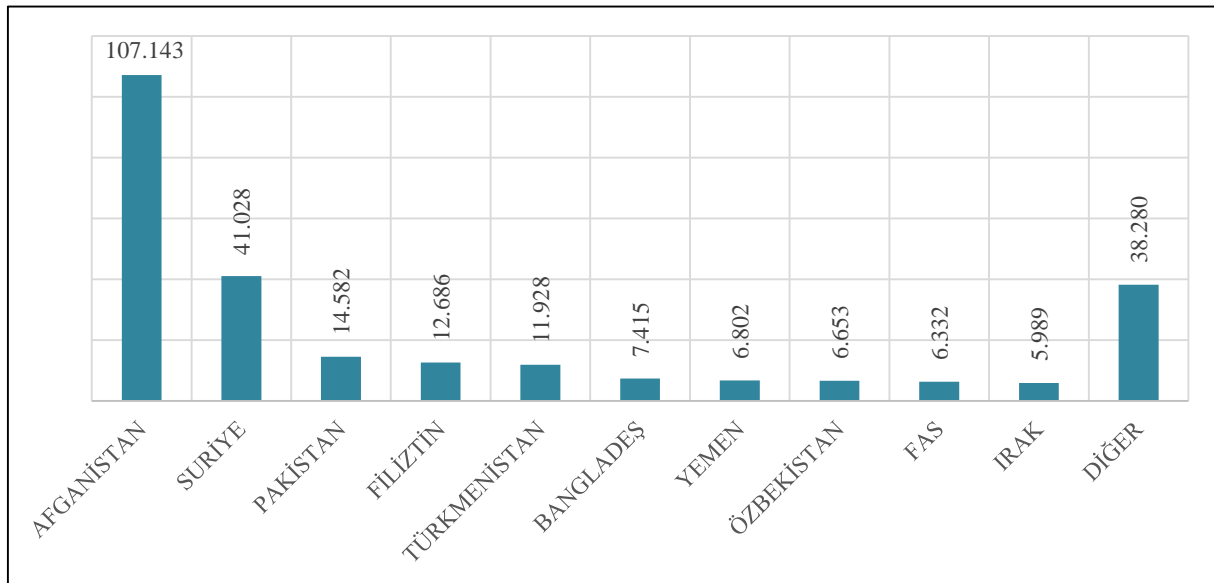
Uluslararası Çalışma Örgütü 2017 yılında Suriyelilerin istihdam edildiği ilk üç sektörün; hazır giyim endüstrisi, ticaret ve konaklama ve diğer imalat sektörü olduğunu ifade etmiştir (ILO, Uluslararası Çalışma Örgütü, 2017). Suriyeli işçilerin yasal saatten daha fazla çalışması ve daha az ücret alması yine ILO tarafından tespit edilen bir durumdur. Genelde Suriyeliler, minimum ücretten yaklaşık 3’te bir oranında daha düşük ücrete çalışmaktadırlar. Düşük ücret ve geçim sıkıntısı karşısında çocuklar dahil tüm aile bireyleri çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Bu durum Türkiye’de çocuk işçiliğinin artmasına neden olmaktadır. Suriyeli göçmenlerin düşük ücretlerle çalışmaları aynı zamanda prekaryalaşma ve sosyal dışlanmayı da hızlandırmaktadır. Örneğin T.C Merkez Bankasının raporunda Suriyeli göçmenlerin Türkiye’de yerli işgücü istihdamını olumsuz etkilediği vurgusu yapılmaktadır. Bu etki daha çok kayıt dışı çalışma oranında görülmekte ve yerli işçilerin kayıt dışılığının %2,2 oranında azaldığı belirtilmektedir (Korkmaz, 2017). Bu azalış aynı zamanda ücret azalışı olarak da yaşanmaktadır. Daşdemir’in (2017) çalışmasında “neoklasik makro göç modelinin

söylediği göç veren bölgede ücretlerin yükseleceği teorisi genel olarak kabul görmese de göç alan bölgede ücretlerin düşeceği doğru bir iddiadır” ifadesi de bunu destekler niteliktedir. Ayrıca yapılan araştırmaların çoğu, Suriyelilerin işgücüne katılımıyla ücret ve ücret seviyelerindeki değişim konusunda kayıt dışı istihdamda ücret düzeyinde ciddi azalmalar yaşandığını belirtmektedir (Korkmaz, 2017).

İşgücü piyasalarında işgücü arzının ve işgücü talebinin arkasındaki güçler denk değildir. Çünkü işveren güçlü, iş görenin ise güçsüzdür (Ertuna, 2005: 115). Ücret açısından göçmenler maalesef kendi içlerinde de çelişkiler hatta çaresizlikler yaşamaktadırlar. Genellikle gündelik işlerde aldıkları ücretler açısından eğitimleriyle uyumlu olarak yeni göçmenler eski göçmenlerden daha az ücretlerle çalışmaya başlıyorlar (Thurow, 1996: 79).

Del Carpio ve Wagner (2016) Suriyeli göçmenlerin yerli işgücü piyasasına etkilerini anlayabilmeye yönelik olarak Dünya Bankası için rapor hazırlamışlardır. Raporda düşük ücretli olan yerlilerin işlerini kaybettikleri, yüksek ücretli olanların da işlerini kaybetme kaygılarının olduğuna yönelik bulgular ortaya konulmuştur. Suriyelilerin işgücü piyasalarına girmesiyle birlikte, yerli işgücünün işsiz kalması hatta bunlardan bazılarının (yerli işgücünün %50’si tamamen işgücünden çıkmış, %32’si işsiz kalmış %18 ise kayıt dışı çalışmaya geçmiştir) işgücü piyasasının dışına çıkması da söz konusu olmuştur (Ceritoğlu (2015); akt. Korkmaz 2017). Ayrıca mevzuattaki düzenlemeler Suriyeli göçmenleri sosyal hayata dahil etmeye yönelik girişimler, Suriyelilerin prekaryalaşmasını değiştirmedeği gibi yerli iş gücü piyasalarını da olumsuz etkilemeye devam ettiği belirtilmektedir. Dolayısıyla iş yasasının esnekleştirilmesi, kayıt dışılığı ve esnekliği önleyememiş üstelik göçmen sorunuyla birlikte işgücünün prekaryalaşmasını arttırdığı vurgulanmıştır.

24 Kasım 2022 itibariyle ise uyruklarına göre yakalanan bu düzensiz göçmenler arasında Afgan uyruklular yine birinci sırayı alırken (Şekil 3), Suriyeliler ikinci sırada yer almıştır.

Şekil 3. Türkiye’de Yakalanan Düzensiz Göçmenler
Kaynak: T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (28.11.2022)

Uluslararası koruma başvurusunda bulunanlar arasında Afganlılar birinci sırada yer almaktadır. Göç Araştırma Derneği’nin hazırladığı “İstanbul’un hayaletleri: Güvencesizliğin Kıyısında Afganlar” adlı raporda çoğu Afgan; inşaat, çobanlık, fabrikalar ve tekstil atölyeleri gibi alanlarda gündelik işlerde iş bulabiliyor (Göç Araştırmaları Derneği, 2022). Afganların en önemli farkı Türkiye üzerinden batıya geçiş yapabilmek ve Türkiye’yi geçici yaşanılan yer olarak görmektir.

6. Sonuç

Çalışmada göç ve göçmen politikalarının genelde; işgücü piyasalarında prekaryalaşmayı arttırdığı yaklaşımı ve işgücü piyasalarında görülen etkiler ile özelde ise; Türkiye işgücü piyasalarına etkileri ortaya konularak incelenmiştir. Önce göç ve göçmen politikaları ele alınmış, daha sonra güvencesiz çalışma ile işgücü piyasalarının etkileşimi değerlendirilmiştir.

24 Ocak 1980 Kararlarıyla birlikte Türkiye’de neoliberal politikaların uygulanması benimsenmiş, ekonominin yönetimi piyasalara bırakılmıştır. İşgücü piyasaları da ekonomi politikalarındaki bu dönüşümden etkilenmiş, reel ücretlerde düşüş, sendikal haklarda gerilemeler ve işgücü piyasalarının esnekleştirilmesi bu dönüşümün sonucu olarak karşımıza çıkmıştır. Türkiye ekonomisi, nerdeyse her 10 yılda bir ekonomik krizlerle karşı karşıya kalmış ve işgücü piyasaları da bu krizlerde uyum ve telafi mekanizması görevini üstlenmiştir. Özellikle 2000’li yıllarda istihdam artış oranı ekonomik büyümenin gerisinde kalmış, işsizlik derinleşmiştir. Bölgesel savaşlar, iklim değişimlerinin vb. toplumlar üzerine yarattığı etkiler, uluslararası göçlerin kitlesel hale dönüşmesine yol açmıştır. Uluslararası göçler, göç edilen ülkeleri sosyo-ekonomik anlamda etkilemekte, çalışma yaşamına dahil olma göç edilen ülkeye entegre olmada en önemli araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de transit ülke ve hedef ülke olmasıyla uluslararası göç hareketinden önemli derecede etkilenen bir ülke olmuştur. Suriye iç savaşı sonrasında, Suriye’den Türkiye’ye zorunlu olarak gelen kitlesel bir göçle karşı karşıya kalınmıştır. Daha sonra Afgan göçmenlerin de Türkiye’ye düzensiz olarak göç ettikleri görülmüştür. Gelen göçmenlerin yaşamlarını devam ettirebilmek için çoğu kere işgücü piyasalarına kayıtdışı ve informel çalışarak eklemlendikleri görülmektedir.

Göçmen politikaları işgücü piyasalarının beklentileriyle uyumlu hale getirilmiş, Suriyeli göçmenlerin Türkiye’ye gelişiyle birlikte işgücü piyasalarında önceden de var olan işsizlik ve kayıt dışılık gibi yapısal sorunları giderek derinleşmiştir. Suriyeli göçmenlerin 2017 yılında %91,6’dan fazlasının Türkiye’de kayıt dışı ve güvencesiz çalışması, yeterli ve düzenli bir gelir elde edememesi Suriyeli göçmenlerin Türkiye’nin yeni prekaryasını oluşturduğu düşüncesini destekler niteliktedir. Aynı durum son yıllarda yoğunlaşan göçleriyle Afgan göçmenler için de geçerlidir.

Göçmenlerin prekaryalaşmasının önüne geçmek ancak iş yasalarının uygulanması, denetimlerin artırılması, eğitim düzeylerini üretim yapısına uyumlu hale getirecek eğitim politikalarıyla mümkün görülmektedir. Çünkü Suriyeli ve Afgan göçmenlerin büyük kısmı lise ve altı düzeyinde eğitime sahipken, kadınların işgücü piyasasında olmadığı bir görünümde. Suriyeli ve Afgan göçmenlerin sosyal ve ekonomik bütünleşmesi, prekaryalaşmanın ve sosyal dışlanmanın önüne geçilmesi için hem yetişkinlerin hem de Suriyeli ve Afgan göçmen çocukların yeterli eğitim almalarını gerekmektedir. Suriyeli ve Afgan göçmenlerin prekaryalaşması ve sosyal dışlanması işgücü maliyetlerini düşürmesi yönüyle kısa vadede firmaların rekabet gücünü artırırken uzun vadede Türkiye için bir güvenlik sorunu oluşturabilir. Zamanla da bu sorunlar değişerek dönüşebilir. Örneğin yoksulluğun, yoksunluğun ve eşitsizliğin devredildiği kesim çoğu kere göçmen kesim olarak karşımıza çıkabilir. Yoksulluk ülke vatandaşlarından yabancı göçmen kesime devredilen bir durum haline de gelebilir. Bu durumda da kısa vadeli çözüm önerileri yerine kalıcı ve uzun vadeli yapısal politikalar uygulamaya konulabilir. Ülkeler, uluslararası düzeyde çözüm aranması gereken bir konunun ulusal düzeyde ancak bir yere kadar çözülebileceğinin çoğu kere farkındadırlar. Standing, işgücü piyasaları için “gerçek gelir güvencesi olmadan, yeniden dağıtımçı adalet inşa edilemez” diyerek, konuyu güvencesizliği ortadan kaldırmanın önemli bir boyutu olarak görmüştür.

Kaynaklar

- Bauder, H. (2006). Labor movement: How migration regulates labor markets. Oxford University Press.
- Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü, (2022, 16 Haziran). Küresel yerinden edilme on yıldır artan eğilimi aşarak başka bir rekor kırdı. <https://www.unhcr.org/tr/35627-forced-displacement-hit-record-high-in-2021-with-too-few-able-to-go-home.html>
- Boratav, K. (2004). *İstanbul ve Anadolu'dan sınıf profilleri*. 2. Baskı İmge Kitabevi.
- Bourdieu, P. (2006). *Karşı ateşler*. (H. Yücel, Çev.). Yapı Kredi Yayınları.
- Campbell, J. L. (2004). *Institutional change and globalisation*. Princeton University Press.
- Canefe, N. (2016). Management of irregular migration: Syrians in Turkey as paradigm shifters for forced migration studies. *New Perspectives on Turkey*, 54(Special Issue on Precarious Lives and Syrian Refugees in Turkey), 9-32.
- Caro, L.P. (2020). Syrian refugees in the Turkish labour market: A socio-economic analysis, *Sosyoekonomi*, 28(46). 51-74.
- Castells, M. (1975). Immigrant workers and class struggles in advanced capitalism: the western european experience. *Politics And Society*. 5(1), 32-66.
- Chambers, I. (2005). *Göç, kültür, kimlik*. (İ. Türkmen ve M. Beşikçi, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Daşdemir, E.N. (2017). Göçün piyasalara etkisi ve faktör hareketliliğini açıklama gücü: emek piyasasının küreselleşmesi ve maliyetleri. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(2), 742-764.
- Del Carpio, V. ve Agner, M. (2016). The impact of Syrian refugees on the Turkish labor market. *World Bank Report*, Policy Research Working Paper 7402, August 2015.
- Ertuna, İ.Ö. (2005). *Kapitalizmin son direnişi*. Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Gellner, E. (2008). *Uluslar ve ulusculuk*, (Çev. B. Ersanlı ve G. Göksu Özdoğan) İstanbul: Hil Yayın.
- Gezer-Aydın, G. (2021). İşgücünün prekerleşmesi sürecinde beyaz yakalılar: AVM'de çalışanlar üzerine bir alan araştırması. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(40), 197-219. <https://doi.org/10.46928/iticusbe.767413>
- Göç Araştırmaları Derneği, (2022). <https://www.gocarastirmalaridernegi.org>
<https://www.verikaynagi.com/grafik/yillara-gore-yakalanan-duzensiz-gocmen-sayisi-2005-2022/>
- Güven, M. A. (2011, 7-10 Ekim). Ülkemizde neoliberal politikalar sonucu sendikasız ulaştırma ve çözüm önerileri. *12 Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresi* İçinde (s.388 -410). Antalya, Türkiye.
- Harvey, D., (2005). *A brief history of neoliberalism*. Oxford University Press,
- Kalleberg, A.I., (2000). Nonstandard employment relations: Part-time, temporary and contract work. *Annual Review of Sociology*, 26(2000), 341-365.
- Kara, M.A. (2017). *Göç yazıları: Kuramdan alana Türkiye'de göç*. Son Çağ Yayıncılık.
- Karadağ, S. (2021). Ghosts of İstanbul: Afghans at the margins of precarity. Göç Araştırmaları Derneği. <https://www.gocarastirmalaridernegi.org/tr/calismalar/arastirmalar/istanbul-un-hayaletleri-guvencesizligin-kiyisinda-afganlar/192-istanbul-un-hayaletleri-guvencesizligin-kiyisinda-afganlar-raporu-yayinlandi>
- Karakaya, C. ve Karakaya, E.N. (2021). Türkiye'nin göz ardı edilen göçmenleri: Afganlar. *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)*, June 2021.7 (1). ss. 100-111.
- Kavak, S. (2016). Syrian refugees in seasonal agricultural work: A case of adverse incorporation in Turkey, *New Perspective on Turkey*. 54, 33-53.
- Korkmaz, M. (2017). Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin Türkiye işgücü piyasalarına etkileri. *Sosyal Güvenceler Dergisi*, 7(13), 57-83.
- Küçük, B. (2021, 21 Ağustos). Hangi ülkede kaç Afgan var? <https://tr.euronews.com/2021/08/21/hangi-ulkede-kac-afgan-multeci-var-turkiye-de-yakalanan-duzensiz-gocmenlerin-say-s-ne>

- Mahiroğulları, A. ve Korkmaz, A. (2018). *İşsizlikle mücadelede emek piyasası politikaları*. (4.Baskı), Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Massey D. S. ve Denton, N. (1993). *American apartheid: Segregation and the making of the underclass*. Harvard University Press.
- Piore, M.J. (1983). Labor market segmentation: To what paradigm does it belong?, *The American Economic Review*. 73(2), Papers and Proceedings of the Ninety-Fifth Annual Meeting of the American Economic Association (May, 1983). 249-253.
- Ritzer, G. (2011). *Küresel dünya*, (M. Pekdemir, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Rodgers, G., ve Rodgers, J., (1989). Precarious jobs in labour market regulation: The growth of atypical employment in western Europe, *International Labour Organization*,
- Standing, G. (2014). *Prekarya yeni tehlikeli sınıf*, (E. Bulut, Çev.). İletişim Yayınları.
- Şahankaya-Adar, A. (2018). Türkiye’de yeni prekarya Suriyeli işgücü mü?, *Çalışma ve Toplum*, 1(56), 13-36. <http://dergipark.org.tr/en/pub/ct/issue/71799/1155211>
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2022, 28 Kasım). <https://www.goc.gov.tr/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler>
- T.C. Kalkınma Bakanlığı (2018). Dış göç politikası özel ihtisas komisyonu raporu. *Kalkınma Bakanlığı*. <https://www.sbb.gov.tr/ozel-ih-tisas-komisyonu-raporlari/>
- Thurow, L.C. (1996). *Kapitalizmin geleceği*. Sabah Kitapları Çağdaş Bakışlar Dizisi. Koç Unisys Yayınları.
- Toksöz, G. (2006). Uluslararası emek göçü. *İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları*.
- Topal, A. H. (2015). Geçici koruma yönetmeliği ve Türkiye’deki Suriyelilerin hukuki statüsü. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2 (1), Bahar 2015; 05-22.
- Türkiye İstatistik Kurumu, (2018). *İşgücü istatistikleri*. Ocak 2018, <http://www.tuik.gov.tr/HbGetirHTML.do?id=27693>, 08.03.2018.
- Türkiye İstatistik Kurumu, (2022). *İşgücü istatistikleri*. Kasım 2022 <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Girdi-Endeksleri-III.-Ceyrek:-Temmuz-Eylul-2022-45640>.
- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) (2017) https://www.ilo.org/ankara/publications/WCMS_738684/lang--tr/index.htm.
- Uluslararası Çalışma Örgütü, (ILO) (2005). Human trafficking and forced labour exploitation: Guidelines for legislation and law enforcement. *International Labour Organization*.
- United Nations (Birleşmiş Milletler). (2016). Report on the world situation 2016. <https://www.un.org/esa/socdev/rwss/2016/full-report.pdf>.
- Uyanık, Y. (1999). İkili işgücü piyasası teorisi. *Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F.* 3/99, 1-8.
- Yeni Haber, (2018, 23 Mart). <http://www.yenihaberden.com/suriyelilerin-igucu-piyasasina-katilimi-451216h.htm>
- Zengingönül, O. (2004). Küreselleşme, *yoksulluk gelişmişlik ve işgücü piyasaları ekseninde*. Adres Yayınları.